

EUSKAL HERRIKO ESKUBIDE SOZIALEN KARTA

Sarrera

Azken urte honetan gauzatutako prozesu horizontal eta parte-hartzaileak izaera berezia ematen dio karta honi Euskal Herrian, hau da, bestelako zerbait bihurtzen du karta hau. Karta honen edukien sustraia¹ da galdera batzuei erantzuteko eskaria, aurretik erantzunik eman gabe, eta horrek ikaskuntza kolektiboa ekarri du berekin. Bada, ikaskuntza kolektibo horrek, zailtasun eta kontraesanak izan arren, ezagutzaren alde egiten du eta –agian hau da garrantzitsuena- desberdinen arteko aitortzaren alde ere bai, zubi, proposamen eta hizkuntza konpartituak eraiki nahi baititu.

Bidea praktikatik egin da. “Kolektiboa egiteko” bestelako forma batzuk probatu ditugu, elkarren arteko harremanetarako forma berriak Euskal Herrian (eta Euskal Herriarentzat). Egindako ibilbideak adierazten du, beraren emaitzak baino gehiago, esperientzia honen izaera politiko berritzailea. Testuak etapa bat formalizatu eta ixten badu ere, lan kolektiboak aurrera jarraitzen du. Jarrai dezala Karta honek eta berak defendatzen dituen eskubideek sortutako ilusioarekin, hau da, eskubide horiek biderkatu eta bereganatu daitezkeela Euskal Herriko auzo, herri eta hiri bakoitzean.

Eskubide eta Berme Sozialen Karta hau Euskal Herrian bizi direnen oinarrizko eskubideez osatuta dago, hau da, **euskal herritarren** oinarrizko eskubideez; hala, herritar horiek dira Karta honetan jasotako eskubideen **titularrak** eta hartzaileak, baldintza berdinetan, eta haiei dagokie eskubideak erabiltzeko beharrezkoak diren tresnak eskuratzea.

Pertsona guztiak dira eskubide berberen jabe eta guztiek merezi dute **tratu berdinzalea**. Horrek exijitzen du era guztietako diskriminazioak ezabatzea, hots, arrazoi hauengatik sortutako diskriminazioak ezabatzea: adina, sexua, kondizio soziala, jatorri geografikoa,

¹ Ohar metodologikoak

Dokumentu honek jasotzen ditu, modu laburbilduan, Hego Euskal Herriko Eskubide Sozialen Karta lantzeko prozesu parte-hartzaileak ekarritako eskubide eta errebindikazioak. Bere asmoa da eskari nagusiak laburbiltzea, nolabaiteko homogeneotasun estilistikoarekin; azaldu nahi du, halaber, zernolako jendarte aldaketa errebindikatzen duten prozesu honetan parte hartu duten gizarte eta sindikal mugimenduek

Testu hau osatzen da parte-hartzaileek plazaratutako eskubide, errebindikazio eta tresna guztiak biltzen dituen beste testu batekin/batzuekin.

Badira arazoak definitzeko eta bereizteko zer diren gizarte eskubideak eta eskubide indibidualak edo horiek lortzeko errebindikazio eta tresnak. Ekarpen guztiak ahalik eta gehien errespetatu nahirik, horien arteko bereizkuntzarik ez egitea erabaki dugu. Izan ere, uste dugu zailtasun hori ere prozesu kolektibo propio eta parte-hartzaile baten bidez gainditu behar dela. Hala eta guztiz ere, Eskubide Sozialen Karta honek lortzen badu gabezia horiek gainditzeko beharra gizarteratzea eta motibatzea, hori funtsezko garaipena izango da gizarte eskubideak lortzearen aldeko borroka ideologikoarentzat.

Testu honetan, oraingo egoera hobetzen duten eta jendarte bidezkoago, iraunkorrago eta berdinzaleago bat lortzera zuzentzen diren eduki konkrituak sartu dira.

Zeharkako alderdiak edo alderdi errepikakorrak ahalik eta gehien saihestu dira, horiek sarreran edo atal globaletan sartu baitira.

dibertsitate funtzionala, sexu-identitatea, aukera ideologikoa, bizikidetzeta-harremana, administrazio egoera, etnia edo askatasun gabetua izatea (espetxeratuta egotea).

Administrazio publikoek **balioen** aldaketa sustatuko dute, dibertsitatearen errealitateari dagokionez, bizitzaren eremu guztietan; halaber, desberdintasunerako eskubidea ere sustatuko dute, askatasun indibidualaren defentsatik, betiere horren erabilerak ez baditu zapaltzen beste pertsona batzuen eskubideak.

Karta honen **zilegitasun** eta legezketasunaren azkeneko oinarria euskal jendarteak askatasunez adierazitako borondatea da; beraz, borondate hori izango da bertan jasotako eskubideak euskal konstituzio- eta arau-esparrura eramateko betekizun bakarra.

Euskal Herrian bizi diren pertsonak badute eskubidea eurek erabakitzen duten **sistema sozio-ekonomikoa** eratzeko. Oraingo sistemak agerian utzi ditu pertsonen eta ingurumenaren behar ugariak modu egokian erantzuteko dituen mugak; horregatik, beharrezkoa da oraingo krisi sistemikoa konpon dezakeen bestelako sistema bat lehenbailehen eraikitzea.

Eskubide hauek modu errealean erabili ahal izateko, ezinbestekoa da **gizonei eta emakumeei** beren sexu-kondizioagatik asignatutako rola errotik aldatzea, oraingo sistema patriarkala ezabatzeaz batera; izan ere, sistema horrek emakumeen aurkako esplotazio eta indarkeria mota ezberdinak sortzen ditu eta emakumeen diskriminazioa finkatu du enpleguaren eremuan eta ugalketaren eta zaintzaren eremuan, eta horren bidez eragotzi die bizi-baldintza duinak eta mendetasunik gabekoak lortzea berdintasun egoeran.

Lurraldearen antolamendua eta herri zein hirien hirigintza karta honetan jasotako beharren arabera diseinatuko dira.

Pertsona guztiek dute **zaintzeko, ez zaintzeko eta zainduak izateko** eskubidea, beren bizitza osoan, baita heriotza duina izateko eskubidea ere.

Euskal **instituzio publikoei** dagokie eskubide horien erabilera bermatzea, pertsonen zerbitzura jarritako administrazio garden baten bidez eta partaidetza sozialetik gidatutako sektore publiko komunitario baten bidez.

Euskal Herriko instituzioek baldintza juridiko, fiskal eta administratibo egokiak ezarriko dituzte pertsona guztiek bizi-baldintza duinak berdintasunez eskuratu ahal izan ditzaten, eta, halaber, oinarritzko eskubide sozialen eta ondasun komunaren merkantilizazioa eragozteko, zerbitzu publikoen titulartasun komunitarioa bermatzeko eta pertsonen partaidetza alor politiko eta sozialean segurtatzeko.

Instituzio horiek Karta honetan jasotzen diren gai guztien inguruan legezatzeko ahalmena izango dute.

Parte-hartzea aske, autonomo eta berdinzalea lortzeko xedez, Administrazioek parte-hartze sozialerako estrategia bat programatuko dute gai publikoetarako. Estrategia horrek barne hartuko du bere eskumenekoak diren gai publikoei buruzko egitura eta prozedura iraunkorrak eta unekoen eratzeko eta bideratzea. Hartu beharreko neurrien artean, parte-hartze sozialari buruzko prestakuntza espezifikoa sartuko da. Parte-hartze mailak kontsulta lotesletik elkarren arteko erabakira bitartekoak izango dira.

Administrazio publikoarekin batera sare sozio-komunitario arduratsu, sortzaile, autonomo eta aldarrikatzailea garatzea ezinbestekoa izango da, ardatza eta lehentasuna eskubide sozialen eraikuntza izango delarik.

Zerbitzu publikoek guztien ongia defendatzeko betebeharra dute. Haien helburua da euskal herritarren eskubide sozialen erabilera bermatzea, baliabide propioez, berdintasunez, irisgarritasunez, modu deszentralizatuan eta eraginkortasunez.

Zerbitzu horiek kontrol politiko eta sozialaren mende egongo dira aldi berean. Haien egitura profesional eta independentea izango da, haien zereginak betetzean, eta haien arduradunak merezimendu eta gaitasun irizpideen arabera izendatuko dira.

Sektore sozial eta ekonomiko estrategikoak atenditzeko zerbitzu publiko propioak garatuko dira, hots, sektore hauek atenditzeko: osasuna, hezkuntza, zerbitzu sozialak, etxebizitza, energia, finantzak, komunikazioak eta garraioa.

Jarduera ekonomikoa pertsonen zerbitzuan jarrita.

Botere publikoek bermatuko dute interes komunitarioa interes pribatuen gaintik jartzen dela euskal eredu sozio-produktiboarekin, ingurumen-iraunkortasunarekin, kohesio sozialarekin eta lurraldearen plangintzarekin zerikusia duten gai guztietan.

Justizian, lankidetzan, elkarrekikotasunean eta elkarrenganako laguntzan oinarritutako ekoizpen, banaketa eta kontsumo harreman guztiak lehenetsiko dira.

Euskal sektore publikoak bere nagusitasuna bermatuko du plangintza ekonomiko orokorrean; bermatuko ditu, halaber, ekimen pribatuaren subsidiarotasuna eta euskal sare sozial eta produktiboaren garapena.

Horretarako, beharrezkoak diren tresna arautzaile eta instituzionalak sortuko ditu, alor hauei dagokienez: plangintza ekonomikoa, lurraldearen antolamendua, garapen-eredu endogeno eta iraunkorra, berrikuntza, zuzeneko esku-hartze publikoa ekonomiaren sektore estrategikoetan, hala nola, baliabide naturalen erabilera, energiaren ekoizpen eta komertzializazioa, finantza-sistema eta gure elikadura-soberaniaren bultzada.

Euskal Herriko aurrekontu- eta zerga-politikaren oinarriak printzipio hauek izango dira: ekitatea, progresibotasuna eta aberastasunaren bidezko banaketa. Helburu nagusia izango da Karta honetan jasotako eskubideak bermatzea eta sozialki justifikatuta ez dauden gastuak saihestea (gastu militarrek, errepresiorako fondoak,...) Horretarako, atzera egin behar da azken hamarkadotan errenta altuentzat eta kapitalaren errententzat onartu diren zerga-beherapenetan; horrekin batera, lanekoak ez diren errenta guztiak ikuskatu behar dira, gehienez bost urtetik behin.

Mugimendu sozial eta sindikalen parte-hartze errealerako mekanismoak sortuko dira, aurrekontu publikoen urteko eztabaidetarako.

Natura ere eskubideen jabe.

Bere forma guztietan, naturak badu existitzeko, irauteko eta bere bizi-zikloak mantentzeko eta birsortzeko eskubidea. Eta pertsonak baditugu eskubide horiek betearazteko zilegitasun eta aginpidea, ekosistemaren ordezkari gisa.

Euskal Herrian bizi garenok badugu ingurumen osasuntsu eta naturalaz gozatzeko eskubidea, eta, hortaz, pertsonen, naturaren eta bizimoduen arteko elkarreragin onuragarria babesteko beharrezkoak diren neurri guztiak hartzeko.

Jarduera ekonomiko publiko edo pribatu guztiek komunitatearen interesetik kudeatuko dituzte airea, ura, lurzorua, kostaldeak, klima eta bizi-forma guztiak, baliabide horiek gure belaunaldiaren eta etorkizuneko belaunaldien mesederako erabiliz eta planifikatuz; horretarako, baliabideen xahuketa eta gehiegizko ustiapena ezabatuko dira, eta baita garapen

neurrigabea ere, horren ordez kontsumo arduratsua, berrerabilera, birziklapena eta ordezko energia berriztagarriak bultzatuz.

Eskualde mailan, gobernu eta instituzioek lurralde-garapena diseinatu dute, ikuspegi deszentralizatzailez eta jardueren askotarikotasuna sustatuz alor hauetan: nekazaritza, abeltzaintza eta basogintza, industria, turismoa, energia eta zerbitzuak.

Ingurune naturalaren jabetza komunala sustatuko da eta nekazaritza-lur publikoa eskuratuko da jarduera produktiboentzat eta lehenengo sektorea bultzatzeko. Administrazio publikoek Euskal Herriko nekazaritza-elikagaien ekoizpena eta elikadura-soberania bultzatzeko duten politikak bideratuko dituzte. Nekazaritza-elikagaien hurbileko industrializazio eta komertzializazioa sustatuko dira.

Hiri-garapena pertsonen neurri egokitu egingo da, behar bakoitzari modu integratuan erantzunez, adin, sexu/genero eta dibertsitate funtzionalaren arabera.

Euskal jendartearen behar energetikoei erantzutea sektore estrategikotzat jotzen da, eta hortaz, instituzio publikoek planifikatu eta kontrolatu behar dute. Gobernu eta instituzioek neurri egokiak programatuko dituzte bertoko energia-iturriak berriztagarriak eta ez-nuklearrak soilik izan daitezen. Energia-enpresa publiko bat eratuko da, ekoizpen-baliabide propioez, beraren bidez bermatzeko oinarrizko behar energetikoak bete egiten direla.

Administrazio publikoek kontsumo energetikoa ahalik eta gehien murrizteko kultura sustatzeko politikak garatuko dituzte, bai alor publikoan eta bai alor pribatuan. Etxebizitzaren autosufizientzia energetikoa bultzatuko da; horretarako, energia-galerak murrizten dituzten eraikuntza-teknikak aplikatuko dira, energia berriztagarrien aprobetxamendua ahalbidetzen duten teknologiak instalatzeaz batera.

Familia-unitate guztiek eskubidea izango dute gutxieneko energetiko bat dohainik eskuratzeko, etxebizitzaren oinarrizko bizigarritasun beharrak betetzeko adinako.

Herritarrek eskubidea izango dute kalitatezko garraio-bide publikoak izateko, Euskal Herriko hiriko eta hiri arteko ongi-etorri hurbilen beharrei egokituta. Garraio-bide horiek bereziki hartuko dituzte kontuan mugigarritasun fisikoko arazoak dituzten pertsonen beharrak.

Agintaritza publikoek Euskal Herriko berezko beharrak ase ditzakeen oinarrizko nekazaritza-elikaduraren ekoizpena bideratzeko politikak sortuko dituzte. Nekazaritza-elikagaien hurbileko industrializazio eta komertzializazioa sustatuko da.

Kalterik gabekoak direla zientifikoki frogatuta ez dagoen bitartean, debekatuta egongo da elikagai transgenikoen komertzializazioa, bai pertsonen kontsumorako eta bai animalien kontsumorako.

Elkartasun kolektiboa bizitzaren iraunkortasunerako

Bizitzaren sostengarritasuna eta pertsonen ongi izatea Euskal Herriko sistema sozio-produktiboaren erdiguneak izango dira. Merkatuak, kapitalak eta espekulazioak ez dute jadanik bizitza bideratuko.

Zentzu honetan, zaintza oinarrizko eskubide soziala eta jendartearen onura izango da. Pertsona guztiek dute lan egiteko eta ekarpenak egiteko eskubidea eta betebeharra, guztien ongiaren aldeko subjektu aktibo gisa.

Pertsona guztiek dute bizitzaren zaintza segurtatzen duten betekizun guztiak bermatuta izateko eskubidea. Eskubidea dute, halaber, interdependentzia pertsonala berezko balioz

aitortua izateko eskubidea; halaber, nahitaezkoa da zaintza-lanak sexuen artean bidezotasunez birbanatzen laguntzea.

Soldataz ordaindutako etxeko lanek eta zaintza-lanek maila duina izango dute eta gainerako enpleguen eskubide berdinak izango dituzte.

Familiako zaintza-lana eta etxeko lana aitortzeko prestazio-formulak sortuko dira.

Emakumeen aurkako indarkeriarik gabeko bizitza

Emakumeok izateagatik gure aurkako indarkeriarik ez jasatzeko eskubidea dugu. Egungo sistema hetero-patriarkala indarkeria sexistan oinarritzen da, beraz lakra honi aurre egitea guztion ardurua da, norbanako mailan zein kolektiboan.

Euskal instituzioek beharrezkoak diren hezkuntza-politika, -plan eta - hezkuntza programak eratuko dituzte, bai patriarkatuaren adierazpen horren askotariko formak aztertzeko eta haien sustraiak ezabatzeko, indarkeria sexista pairatzen duten emakumeak atenditzeko eta era beran emakumeon jabekuntza eta erabakitze eskubidea bermatzeko.

Babes sozialerako eskubide unibertsala

Pertsona guztiek dute babes sozialerako eskubidea, hori oinarritzko premisa baita Euskal Herriko bizitza sozial eta ekonomikoan aktiboki parte hartzeko eskubideen subjektu autonomoa izateko. Enplegu eta baliabide ekonomikorik eza, zaintzen arreta, gaixotasuna eta autonomia pertsonalaren gabezia –bizitzan zehar- ezin dira inola ere oztupo izan bizitza duin eta aktiborako.

Botere publikoei dagokie, Euskal Herriko Babes Sozialerako Sistemaren bitartez, eskubide horren erabilera ahalbidetzea, diru-sarrerak bermatzearen bidez eta kalitatezko zerbitzu sozial eta zaintzen sare publiko eta unibertsal baten bidez. Aurrekontu publikoek finantzatu behar dira, eta haien iraupena lehentasunezkoa izango da.

Euskal instituzio publikoek neurri egokiko baliabide ekonomikoak bermatuko dituzte, oinarritzko beharrak eta autonomia pertsonaleko beharrak pobrezia mailaren gaineratik bete ahal izateko. Pobrezia mailak Euskal Herrian sortzen den aberastasuna hartuko du kontuan, irizpide gisa.

Kalitatezko enplegu duina

Pertsona guztiek eskubidea izango dute ekoizpenaren eta zerbitzuen prestazioaren eremuko jardueretan askatasunez parte hartzeko, duina, gizartearentzat onuragarria eta egonkorra den lan baten bitartez, bizi-baldintza duin eta autonomoak eskuratzea ahalbidetzen duen bidezko ordainsari batez.

Gaur egun zailtasun handienak dituzten kolektiboan laneratzea bultzatuko da; dibertsitate funtzionaleko kasuetan, lan-baldintzak gaitasun pertsonaletara egokitu behar dira.

Balio bereko lanak soldata berdinez ordainduko dira. Ez da ordainsari-diskriminazio edo -arbitrariorotasunik onartuko sexu, etnia, ideologia, sexu-identitate, dibertsitate funtzional edo jarduera ekonomikoagatik.

Euskal Herriko baldintza sozio-ekonomikoekin bat datorren gutxieneko soldata bermatuko da. Soldata hori ez inoiz ere izango gure herriko batez besteko soldataren % 60tik beherakoa. Egin beharreko eztabaida sozialaren ostean, gehieneko diru-sarrera pertsonalen maila ezarriko da, bai jarduera pribatuetan eta bai publikoetan.

Asteko, urteko eta bizitzako lanaldia murriztuko da, soldata murriztu gabe, lana banatzeko eta aberastasuna sortzeko eta banatzeko estrategia gisa, eta baita laneko bizitza eta bizitza

pertsonala bateragarri egiteko estrategia gisa ere, erantzunkidetasuna sustatuz eta genero-rol bereziak gaindituz.

Arauek ez dute baimenduko justifikaziorik gabeko kaleratze libererik. Langabezia-sorospen mugagabea bermatuko da egoera horrek dirauen bitartean. Doako enplegu-zerbitzu publikoak egongo dira, behar den neurrikoak, orientabidea, prestakuntza eta lanbide-birziklapena eskaintzeko.

Langile guztiek sindikazio libererako eskubidea izango dute, eta baita beren lan-baldintzen negoziazio kolektiborako eskubidea ere; halaber, greba egiteko eskubidea ere izango dute, beren interesak defendatzeko. Grebarako, negoziazio kolektiborako eta ekintza sindikalerako eskubideak funtsezko lan-eskubide unibertsalak izango dira eta euskal administrazioek soberaniatik arautuko dituzte gai horiek, iraganean onartutako irizpideetatik inoiz ere jaitsi gabe.

Euskal instituzioek erabateko ahalmen arautzailea izango dute lanaren alorrean, horri buruzko legedia egiteko; hala, lanerako eskubidearen muina ezarriko dute, eta baita Lan Harremanen Euskal Esparruaren oinarritzko arauak ere. Euskal eremuaren baitan, alderdien arteko akordioa eta negoziazioa izango dira arau-esparru hori eratzeko tresnak.

Langile guztiek badute eskubidea beren zereginak laneko arriskurik gabe garatzeko. Euskal administrazioak behar beste baliabide eskuratu ditu eskubide hori osasun sistema publikotik garatzeko.

Euskal Herriko lan-administrazioak Lan Ikuskaritza propioa eratuko du.

Balioa sortzeko tresna den aldetik, enpresak bermatuko du erabakiak modu demokratikoan hartzen direla; bermatu dute, orobat, onura kolektiboa onura partikularraren gaineratik jarriko dela, langileak prozesuetan inplikaturiko direla, lan-baldintzak kolektiboki negoziaturiko direla eta sortutako enplegua eta aberastasuna ekitatez banatuko direla.

Osasunerako eskubidea

Pertsona guztiek badute osasunerako eskubidea, honela islatzen da: modu autonomo, solidario eta atsegingarrian bizitzea, ingurumen osasuntsuaz gozatzea, elikadura iraunkorra izatea eta ingurune osasuntsu eta seguruak izatea lanean, komunitatean eta bizikidetzan-ingurunean.

Euskal instituzio publikoek bermatuko dute osasun-arreta integrala eskuratzeko eskubidea, euskal osasun sistema publiko, unibertsal eta –erabileraren unean- doako baten bitartez; sistema hori aurrekontu publikoek finantzaturiko da.

Sustapena, prebentzioa, sendaketa eta errehabilitazioa Euskal Herriko osasun sistemaren funtsezko atalak izango dira; horri begira, autonomia pertsonalaren bultzada lehenetsiko da, une orotan, osasun-gaixotasun prozesuan; halaber, duintasunez bizitzeko eta hiltzeko borondate pertsonala errespetatuko da beti.

Gisa berean, botere publikoek kontuan hartu beharko dituzte politika publiko eta jarduera pribatu guztiek osasunean dituzten ondorioak; horri begira, bereziki aurre egingo diete oraingo desberdintasun sozialak osasunaren alorrean sortzen dituzten politika eta jardueri.

Hezkuntza librea

Pertsona guztiek dute hezkuntza publiko, euskaldun, plural, laiko eta –erabileraren unean- doakoa eskuratzeko eskubidea; hezkuntza horrek, gainera, dibertsitatea integraturiko du eta

berdinzalea izango da generoaren ikuspuntutik (hezkidetz), hezkuntzaren etapa guztietan, bai derrigorrezkoetan eta bai derrigorrezkoak ez direnetan.

Hezkuntza sistema propioa izango da eta euskal curriculum deritzana garatuko du. Zeharkako eran, emozio-hezkuntza ere hartuko du barne eta pertsonen jarduera kritiko eta sortzaileak bultzatuko ditu.

Euskararen ezagutza eta erabilera bermatu behar zaizkie ikasle guztiei. Euskalduntzerako eskubidea bizitza osoko eskubide bat da.

Etxebizitarako eskubidea

Pertsona guztiek dute eskubidea oinarrizko zerbitzuak dituen etxebizitza egoki, seguru, eroso eta higienikoa eskuratzeko eta beraz gozatzeko.

Etxebizitza oinarrizko beharrizan bat da, merkatuaren eta espekulazioaren logikatik kanpo geratzen dena. Alokairu soziala, zaharberrikuntza eta hutsik dauden etxebizitzak okupazioa, jabetzaren eta lurzoru urbanizagarriaren funtzio soziala lehentasunezko ekintzak izango dira etxebizitza eskuratzeko bidea segurtatzeko.

Pertsona guztiek dute beren beharrei egokitutako etxebizitza duina erabiltzeko eskubidea, dibertsitate funtzionalari lotutakoak barne sartuta.

Administrazio publikoek etxebizitarako eskubidearen erabilera bermatuko dute, alokairu sozialera zuzendutako etxebizitza parke publiko bat eskainiz, bizikidetzaren unitatearen sarreraren % 15a gainditu gabe.

Kultura

Administrazio publikoek Euskal Herriko adierazpen kultural propioak bultzatu eta babestuko dituzte, lehentasunez Euskaraz garatzen direnak edo berarekin zerikusia dutenak.

Administrazio publikoetatik, sorkuntzarako askatasuna eta esparru kulturalen autogestioa bultzatuko dira eta ekonomikoki sostengatuko, jai-adierazpenak barne sartuta.

Pertsonak badute eskubidea auzo eta herrien beharretara egokitutako ekipamendu soziokulturalak izateko, ekipamendu horiek erabiltzen dituzten kolektibo eta pertsonen kudeatuta.

Euskal Herriko adierazpen kulturalen askotarikotasuna instituzioetatik babestu eta sostengatu beharreko ondasun publikotzat hartzen da.

Hizkuntza-eskubideak

Euskara bertako eta berezko hizkuntza izanik, euskarak egun bizi duen egoera gutxitua eta herritarrok pairatzen ditugun hizkuntza eskubideen urraketa errotik aldatu behar dira. Euskara bizitza indibidual zein kolektiboaren esparru guztietan normalizatu behar da. Eredu sozial berriak euskararen normalizazioa ahalbideratu behar du, bide horretan urratsak ematen jarraitzeko baldintza berriak sortuz. Zentzu horretan, euskaldun eleanitzez osaturiko Euskal Herri euskalduna berreraikitze prozesu kolektiboa abiatzeko eskubidea aldarrikatzen dugu. Euskara biziraun nahiz garatuko bada, euskararen normalizazioa esparru guztietan bermatzea ezinbestekoa izango da (lan munduan, komunikabideetan, hezkuntza formal zein informalean, zerbitzu publikoetan, prestazio sozialetan...), norberak euskaraz bizitzeko duen eskubidea ere

gauzatu dadin. Zentzu berean, hizkuntza eskubideen aitortza, bermea eta erreparazioa ezinbestekoak dira.

Horretarako, euskarak Euskal Herri osoan ofiziala, ezagutu beharrekoa, lehentasunezkoa eta berezkoa izan behar du. Ezagutzaren unibertsalizazioa eta erabilera sustatzea ardatz harturik, Hizkuntza Politika berri zein eragingarria halabeharrezkoa du euskarak.

Euskal Herrian bizi diren gainerako hizkuntza taldeekin batera, errespetuan zein begirunean oinarrituriko elkarbizitza eraiki behar dugu euskal herritar guztion artean, jatorri aniztasuna kontuan harturik.

Euskal Herrian, 2014ko maiatzaren 31n